

Лариса Садова (Луцьк)

СПЕЦИФІКА СІЛЬСЬКОГО ІМЕННИКА ПІВДНЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ: ВПЛИВ ЦЕРКОВНОГО КАЛЕНДАРЯ НА НАЗИВАННЯ ДИТИНИ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ МОТИВ НОМІНАЦІЇ

SPECIFICS OF PEASANTS' NAMES IN THE SOUTH OF VOLYN REGION IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY: THE CHURCH CALENDAR AS A MOTIVATION IN NAME-GIVING

This paper provides an analysis of peasants' names in the rural areas of Brany and Rzhysliv as they were recorded in the church documents of the 19th century. In the 19th century Volyn, the church calendar played an important role in name-giving which followed the principle of choosing the name according to the date of birth. The basis of the names in this period is made up by names of Greek, Latin and Hebrew origin, and a small number of names of Slavic origin. These names reflect regional specifics caused by historical, religious, and cultural features of the region, and demonstrate the anthroponymic preferences of that period. The analysis focused on the composition of male and female names, the degree of influence of extra-language factors, the tendencies in name formation, and also the frequency of individual names, and it also provides a list of names used actively in the area of this particular period.

Keywords:

anthroponym, anthroponymy, appellative, name

Власні особові імена українців – цікавий пласт активної лексики загальнонаціональної мови, цінний матеріал для глибшого розуміння процесів, які відбувалися в різних історичних зрізах у мові народу, в його історії та культурі (Скорук, 2014, с. 82).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні засади української науки про особові імена заклали роботи Л. О. Белея (Белей, 2011), Р. Й. Керсти (Керста, 1984), С. М. Пахомової (Пахомова, 2012), Р. І. Осташа (Осташ, 2008), П. П. Чучки (Чучка, 2008). Структура та динаміка іменників різних регіонів України була об'єктом наукових досліджень Н. О. Свистун (Свистун, 2011) (м. Тернопіль), І. Д. Скорук (Скорук, 1999) (м. Луцьк), П. П. Чучки (Чучка, 2008) (Закарпаття) та ін. Антропонімію Волині XVI–XVIII ст. проаналізувала польська дослідниця І. Митнік (Mutnik, 2010). Іменник Волині, засвідчений у пам'ятках XVI ст., розглядали А. І. Білорус (Білорус, 1970), А. М. Матвієнко (Матвієнко, 1962), В. М. Мойсієнко (Мойсієнко, 2013).

Антропонімія Волині ХІХ ст. не була предметом наукового вивчення. Вивчення особових імен цього періоду належить до актуальних ономастичних досліджень, воно уможливує виявлення специфіки іменника, основних тенденцій, які діють при його змінах.

Мета дослідження – комплексний аналіз особливостей чоловічого та жіночого іменника новонароджених у селах Брани та Ржиців 1871–1881 рр. Матеріалом для дослідження слугувала «Метрична книга сіл Брани, Ржиців 1871–1881 рр.» (МК Брани 1871).

Протягом 1871–1881 рр. у селах Брани та Ржиців було народжено 288 хлопчиків, яких названо 74 іменами. Чоловічий іменник зазначених сіл досить різноманітний, що підтверджує низький коефіцієнт однойменності (СКО становить 3,9). Десятка найчастотніших імен охоплює 45,5 % чоловічого іменника, що свідчить про значну популярність імен частотної десятки та досить низьку продуктивність інших імен. Серед чоловічих імен переважають імена *Іоаннь* (34 носії, 11,8 %), *Василій* (22 носії, 7,6 %), *Феодорь* (15 носіїв, 5,2 %), *Стефань* (10 носіїв, 3,5 %), *Андрей* (9 носіїв, 3,1 %), *Петрь* (9 носіїв, 3,1 %). Значна продуктивність властива для імен *Александрь* (8 іменувань, 2,8 %), *Григорій* (8), *Максимь* (8), *Семеонь* (8), *Прокопій* (7; 2,4 %), *Димитрій* (6; 2 %), *Николай* (6), *Антоній* (6), *Пантелеимонь* (5; 1,7 %), *Яковь* (5; 1,7 %), *Георгій* (4; 1,4 %), *Даниль* (4), *Лука* (4), *Никита* (4), *Савва* (4), *Сильвестрь* (4), *Тимофей* (4).

Незначною кількістю носіїв представлені імена *Захарія* (3; 1 %), *Кирилль* (3), *Кодрать* (3), *Косма* (3), *Левь* (3), *Матфей* (3), *Михаиль* (3), *Романь* (3), *Филимонь* (3), *Филипть* (3), *Алексій* (2; 0,7 %), *Андроникь* (2), *Даміань* (2), *Евфимій* (2), *Ефремь* (2), *Ілля* (2), *Исидорь* (2), *Іосифь* (2), *Іустинь* (2), *Клименть* (2), *Лаврентій* (2), *Лукиань* (2), *Никифорь* (2), *Феодоть* (2), *Юліань* (2). Малопродуктивні імена, які мають середній коефіцієнт однойменності нижче 4, охоплюють 20,5 % ім'явжитків.

Імена *Авксентій*, *Адріань*, *Артемії*, *Афанасій*, *Валерій*, *Варфоломій*, *Владимирь*, *Гавриль*, *Герасимь*, *Діонісій*, *Зиновій*, *Іларіонь*, *Іовь*, *Киріакь*, *Леонтій*, *Міронь*, *Назарій*, *Спиридонь*, *Стахій*, *Терентій*, *Фома*, *Якимь* належать до рідкісних у досліджуваному іменнику, оскільки протягом десяти років зафіксовані тільки один раз. 22 рідкісних імені охоплюють 7,7 % усіх іменувань.

Для називання 252 дівчаток, народжених протягом 1871–1881 рр. у селах Брани та Ржиців, використано 44 імені, що свідчить про вагому як для іменника жінок XIX ст. різноманітність імен (СКО становить 5,7 %). Водночас навантаження десяти найпопулярніших імен досить значне, частотна десятка охоплює 45,3 % усіх ім'явжитків. За даними «Метричної книги сіл Брани, Ржиців 1871–1881 рр.», до найчастотнішої десятки жіночих імен належать *Параскева* (17 іменувань, 6,7 %), *Марфа* та *Анна* (по 14 іменувань, 5,5 %), *Матрона* (12 іменувань, 4,8 %), *Марія*, *Пелагія*, *Ксенія* (по 10 іменувань, 4 %), *Анастасія*, *Марина*, *Наталія* (по 9 іменувань, 3,6 %). Інші активні імена, частотність яких перевищує середній коефіцієнт однойменності, – *Стефанида* (8; 3,2 %), *Варвара* (8), *Меланія* (8), *Домнікія* (8), *Дарія* (7; 2,8 %), *Екатерина* (7), *Ірина* (7), *Іустина* (7), *Евфросинія* (7), *Маріанна* (6; 2,4 %), *Фекла* (6).

Попри значну різноманітність іменного репертуару майже половина називань припадає на імена частотної десятки, що свідчить про одноманітність, однорідність, традиційність сільського іменника, зумовлену як принципом називання «за календарем», так і типовим для сільського середовища прагненням бути «як усі», не вирізнятися серед оточення, не порушувати загальноприйнятих традицій та норм, не виходити за усталені рамки.

Незначна активність характерна для імен *Агрипина* (5; 2%), *Татіанна* (5), *Агафія* (4; 1,6%), *Домніка* (4), *Евдокія* (4), *Евфимія* (4), *Феодора* (4), *Феодосія* (4), *Гликерія* (3; 1,2%), *Соломонія* (3), *Васса* (2; 0,8%), *Лукія* (2), *Софія* (2), *Февронія* (2), *Харитина* (2). Імена *Антонина* (1; 0,4%), *Евгенія* (1), *Магдалина* (1), *Макрина* (1), *Надежда* (1), *Ольга* (1), *Пульхерія* (1), *Юліанія* (1), *Юлія* (1) засвідчені поодинокими фіксаціями, їх можна кваліфікувати як рідкісні для іменника досліджуваних сіл.

Ім'я *Ольга*, використане для називання дочки поручика *Василія Іванова Яковського*, надане без урахування календаря (дитина народилася 1 серпня за старим стилем). Очевидно, з огляду на високий соціальний статус батьків їм було дозволено обрати ім'я самостійно.

Цікава ситуація з іменем *Магдалина*, яке відсутнє в календарі православної церкви, але наявне в католицькій церкві (мати новонародженої належала до католицького віросповідання). Такий запис міг бути помилкою священика, спричиненою впливом католицького церковного календаря або неунормованістю різних редакцій православних календарів, до яких входили імена, які пізніше з різних причин виключили з переліку рекомендованих для називання. Про існування багатьох редакцій православних календарів зазначає О. В. Суперанська: «Наприкінці XIX століття церква здійснила перегляд календарів. Це було зумовлено необхідністю усунути відмінності в написанні імен, які існували в рукописних та друкованих Мінеях і збільшилися з появою і розвитком книгодрукування. Щоб усунути ці відмінності та надати перелікам імен більш уніфікованого характеру, 1891 року був надрукований новий Місяцеслов, який синод розіслав у всі православні приходи Російської імперії зі вказівкою «давати імена тільки за цим Місяцесловом, виданим із благословіння святійшого синоду»» (Суперанская Суслова, 2008, с. 69–70). Дослідниця стверджує, що ім'я *Магдалина* належить до імен, які були в календарях до початку XX ст., але пізніше були вилучені з них (Суперанская, 2009, с. 184).

Ім'я *Магдалина* засвідчене в іменнику села Блудова в 1850-х роках тричі (1853 року та двічі 1855 року) (МК Блудів 1850–1855). Двічі цим іменем названо дівчаток, які народилися 21 липня, третій випадок іменування датований 17 липня 1855 року. Якщо надання цього імені було помилкою священика, то подив викликає те, чому священик помилявся саме щодо дати 21 липня, а в інших випадках такої помилки немає. Хронологічний збіг у називанні

може свідчити про наявність в одному з церковних календарів імені *Магдалина* та вилучення його під час створення уніфікованого переліку імен для єдиного церковного календаря.

Спорадично в іменник потрапляли рідкісні багатоскладові імена, які були наявні в церковному календарі. Так, в іменнику сіл Брани та Ржищів за 1871–1881 рр. засвідчене ім'я *Пульхерія* (пор. наявні в іменнику села Карасин 1853–1871 рр. імена *Митродора* (народилася 10 вересня за старим стилем), *Минодора* (10 вересня), *Епистимія* (використане для називання трьох дівчаток, народжених 3, 4 і 6 листопада)). Цікаво, що 3 листопада православна церква вшановує пам'ять праведної *Снандулії* (або *Яздундокти*), 4 листопада в календарі відсутні імена жінок, 5 листопада – мучениці *Епистимії*, 6 листопада – мучениць *Текуси*, *Олександри*, *Полактії*, *Клавдії*, *Єфросинії*, *Матрони*.

Оскільки вибір імені був зумовлений насамперед церковним календарем (дитину називали іменем святого, якого церква вшановувала в день народження дитини), то можливість назвати дитину не за календарем була малою. Проте на один день у календарі припадає вшанування пам'яті багатьох святих, часто навіть кількох святих-жінок, і з цього переліку імен можна було обрати ім'я (вибір робили батьки або священик).

Наприклад, 13 червня (за старим стилем) православна церква вшановує мучениць *Антоніну*, *Ганну*, *Олександру*, *Пелагію* та *Якилину*. Очевидно, дівчинку, яка народилася цього дня, могли назвати одним із цих імен, а на вибір імені впливали вподобання батьків або священика, антропонімна мода, фактори звичності, традиційності імені, його милозвучності, наявності розмовно-пестливих форм. Якщо на день народження дитини припадало вшанування тільки святих-чоловіків, то пошук імені в календарі переходив на найближчі дні. Такий відхід від правила був можливим, якщо ім'я з календаря було рідкісним, непоширеним, складним для вимови (пор. жіночі імена *Калісфенія*, *Перпетуя*, *Яздундокта*).

Для підтвердження гіпотези про обов'язковий вплив церковного календаря на вибір імені подаємо перелік імен, наданих у січні протягом 1871–1881 рр. у селах Брани та Ржищів (88 новонароджених). Протягом цих 10 років 1 січня народилося 30 дітей, серед яких 13 дітей отримало ім'я *Василій* (*Василь*), троє – ім'я *Стефань*, один хлопчик – *Сильвестрь* (син дяка Покровської церкви, в якій відбувалося хрещення, один із двох близнюків, брата якого, до речі, названо *Василем*), один хлопчик – *Евфимій* (син рядового солдата запасу). Для називання дівчаток, народжених першого січня за старим стилем, використано імена *Меланія* (8 дітей), *Домникія* (*Домника*) (2), *Анастасія* (2). За церковним календарем 1 січня за старим стилем православна церква вшановувала пам'ять святителя Василя Великого, 31 грудня за старим стилем – преподобної Меланії (див. ПЦК).

Другого січня, коли церква згадувала святителя Сильвестра та праведну Юліану, народилося 5 дітей, яким надано імена *Сильвестр* (3 хлопчики) і *Домника* (2 дівчинки). Третього січня в «Метричній книзі сіл Брани, Ржищів 1871–1881 рр.» є лише один запис про народження хлопчика *Луки* / пророка Малахії, мученика Гордія.

4 січня – 3 дитини: *Іоаннь* (2), *Лука* (1) / пам'ять 70 апостолів, серед яких євангелист Лука.

5 січня – 4 дитини: *Іоаннь* (3), *Анна* (1) (дочка писаря Бранівської волості) / мучеників Феопемпта, Феона, мучениці Синклетикії.

6 січня – 1 дитина: *Домника* (1) / мученика Феофана.

7 січня – 2 дітей: *Іоаннь* (1), *Домника* (1) / пам'ять Івана Предтечі.

8 січня – 1 дитина: *Домника* (1) / преподобної Домники, преподобного Григорія, мученика Ісидора.

9 січня – 1 дитина: *Татіанна* (1) / жіночих імен немає.

10 січня – 2 дітей: *Григорій* (1), *Татіанна* (1) / святителя Григорія, блаженної Феозви.

11 січня – 1 дитина: *Михаиль* (1) / преподобних Феодосія, Михайла.

12 січня – немає записів / мучениці Тетяни, преподобної Євпраксії та ін.

13 січня – 2 дітей: *Павель* (1), *Татіанна* (1) / преподобних Петра, Якова, Іринарха та ін.

14 січня – записів немає / преподобного Павла та ін., рівноапостольної Ніни.

15 січня – 2 дітей: *Павель* (2) / преподобних Павла, Івана та ін.

16 січня – записів немає / преподобного Максима, мучеників Слевсипа, Мелевсипа та ін.

17 січня – 2 дітей: *Антоній* (2) / преподобного Антонія.

18 січня – 5 дітей: *Ксенія* (2), *Афанасій* (1), *Кирилль* (1), *Евфросинія* (1) / святителів Афанасія та Кирила.

19–20 січня – записів немає / преподобних Макарія, Марка, Феодора, Євфимія та ін.

21 січня – 3 дитини: *Максимь* (3) / преподобного Максима, Неофіта, Кандида, Валеріана.

22 січня – 3 дитини: *Ксенія* (3) / жіночих імен немає.

23 січня – 4 дитини: *Клименть* (2), *Ефремь* (1), *Ксенія* (1) / мучеників Климента, Геннадія.

24 січня – 3 дитини: *Ксенія* (2), *Григорій* (1) / мучениці Ксенії, святителів Герасима, Івана, Вавили, Тимофія, Агафія.

25 січня – 1 дитина: *Григорій* (1) / святителя Григорія Богослова.

26 січня – 4 дитини: *Ксенія* (2), *Марія* (2) / преподобних Ксенофонта і Марії, Аркадія, Івана.

27 січня – 3 дитини: *Іоаннь* (2), *Анна* (1) / святителя Івана Златоуста.

28 січня – 1 дитина: *Ефре́мъ* (1) / преподобного Єфрема.

29 січня – записів немає / преподобних Лаврентія, Герасима, Романа, Якова та ін.

30 січня – 1 дитина: *Васи́лій* (1) / святителів Васи́лія Великого, Григорія Богослова, Івана Златоуста.

31 січня – 1 дитина: *Іоа́ннь* (1) / мучеників Івана, Микити та ін.

На називання дітей у січні вагомий вплив має церковний календар. Ураховання імені святого, в день ушанування якого народилася дитина, було визначальним принципом називання в досліджуваному іменнику. Часткові відхилення від цього принципу були зумовлені незвичністю деяких імен (пор. *Кандид*, *Неофіт*, *Спевсип*), урахуванням побажань батьків або прагненням до уникнення сімейної однойменності братів та сестер.

Неточне дотримання календарного принципу в називанні дівчаток виникло внаслідок відсутності в деякі дні в календарі святих-жінок, унаслідок чого пошук імені зміщувався на кілька днів. Якщо дитина народжувалася напередодні дня пам'яті великого або особливо шанованого в народі святого, то її могли назвати на честь цього святого, а не хронологічно ближчих за календарем святих. Так, дівчинку, народжену 13 січня за старим стилем, оскільки в календарі немає святих-жінок, могли назвати *Тетяною*, *Євпраксією* (день пам'яті 12 січня) або *Ніною* (день пам'яті 14 січня). Називання народженої 13 січня дівчинки *Тетяною* свідчить про звичність цього імені, а також про особливе пошанування цієї святої.

Календарний принцип у називанні дітей, народжених у січні, міг бути зумовлений наявністю в цей період великих церковних свят, що, безумовно, впливало на іменник. Для порівняння прослідкуємо тенденції іменування у вересні, коли значних церковних свят, які могли б вплинути на називання, значно менше.

1 вересня – 4 дитини: *Семео́нь* (3), *Марфа* (1) / преподобних Симеона, Марфи.

2 вересня – 1 дитина: *Іоа́ннь* (1) / мучеників Івана, Маманта, Феодота, мучениці Руфини, преподобних Антонія і Феодосія.

3 вересня – 2 дитини: *Заха́рія* (2) / мучеників Петра, Євфимія, Феофіла.

4 вересня – 3 дитини: *Марфа* (3) / мучеників Вавили, Феодора та ін., мучениці Христули.

5 вересня – 1 дитина: *Заха́рій* (1) / пророка Захарії і праведної Єлизавети.

6 вересня – записів немає / мучеників Євдоксія, Зенона, Макарія, Архипа, Давида, Кирила.

7 вересня – 1 дитина: *Іоа́ннь* (1) / мучеників Івана, Макарія, Созонта.

8 вересня – записів немає / мучеників Івана, Георгія.

9 вересня – 1 дитина: *Яки́мъ* (1) / праведних Якима і Анни, мучеників Северіана і Йосипа.

10 вересня – 1 дитина: *Пульхерія* (1) / мучеників Павла і Петра, княгині Пульхерії, мучениць Минодори, Митродори і Німфодори.

11 вересня – 1 дитина: *Феодора* (1) / преподобних Сергія, Германа, Силуана, Феодори.

12–13 вересня – записів немає / мучеників Симеона, Феодора, Автонома, Афанасія; мучеників Корнилія, Леонтія, Стратоника, Гордіана та ін.

14 вересня – 2 дитини: *Іоаннь* (2) / святителя Івана Златоуста.

15 вересня – 2 дитини: *Никита* (1), *Евфимія* (1) / мучеників Микити, Максима, Феодота, Порфирія, Стефана, Йосипа, Симеона.

16 вересня – записів немає / мучениць Євфимії, Людмили, Севастіани.

17 вересня – 1 дитина: *Софія* (1) / мучениць Віри, Надії, Софії, Феодотії.

18 вересня – 4 дитини: *Михаиль* (1), *Надежда* (1), *Софія* (1), *Татіанна* (1) / мучеників Євменія, Іларіона, Кастора, мучениць Аріадни, Софії, Ірини, Єфросинії.

19 вересня – 1 дитина: *Татіанна* (1) / мучеників Трофима, Савватія, Феодора, Давида, Костянтина.

20 вересня – записів немає / мучеників Михайла, Євстафія, Агапія і Феопіста.

21 вересня – 6 дітей: *Іоаннь* (3) (усі народжені 1872 року), *Кодратъ* (2) (1877 та 1878 року народження), *Фекла* (1) / мучеників Кіндрата, Данила, Дмитра, Йосипа.

22–23 вересня – записів немає / мучеників Іони, Фоки, Феофана, Федора, Івана Предтечі.

24 вересня – 2 дитини: *Іоаннь* (1), *Фекла* (1) / преподобних Никандра, Галактіона, Копрія, мучениці Фекли.

25 вересня – 3 дитини: *Евфросинія* (3) / преподобних Сергія, Єфросинії.

26 вересня – 3 дитини: *Іоаннь* (2), *Фекла* (1) / свангелиста Івана Богослова, преподобних Тихона, Єфрема, Гедеона.

27 вересня – записів немає / мучеників Калістрата, Саватія, Аристарха, Марка, Ігнатія.

28 вересня – 2 дитини: *Харитонъ* (2) / преподобного Харитона.

29 вересня – 1 дитина: *Григорій* (1) / преподобних Киріака, Дади, Гаведая, Каздої, Феофана.

30 вересня – 1 дитина: *Григорій* (1) / мучеників Григорія, Михайла.

За матеріалами досліджуваної «Метричної книги», іменем *Іустина* протягом 10 років було названо 7 дівчаток, чотири з яких народилися 1 жовтня (1872, 1874, 1874, 1879 р. н.), а три – 2 жовтня за старим стилем (1876, 1877, 1878 р. н.). Православна церква вшановує пам'ять мучениці Юстини 2 жовтня. Випадків називання іменем *Іустина* дітей, народжених в інші місяці, не виявлено. Подібну ситуацію спостерігаємо з іншими іменами: усі немовлята, які названі іменем *Ксенія* (10 дітей), народжені від 18 до 26 січня; усі *Наталії*

(9 новонароджених) – від 10 до 29 серпня; усі *Пантелеймони* (5 іменувань) – від 22 до 27 липня; усі *Стефаниди* (8 дітей) – від 10 до 25 листопада; усі *Агрипини* (5 іменувань) – від 15 до 22 червня; усі *Варвари* (8 дітей) – від 1 до 4 грудня.

В іменниках окремих населених пунктів ми виявили оригінальну особливість у називанні позашлюбних дітей: їх називали з урахуванням календаря, але обирали рідкісне або незвичне ім'я (пор. в іменнику новонароджених села Коршів 1839 р. імена *Зотикъ*, *Ювъ* (МК Коршів 1839). В іменнику досліджуваних сіл такої тенденції не виявлено, а називання позашлюбних дітей відбувалося так само, як і в інших випадках, тобто за церковним календарем, із якого обирали звичне, традиційне для іменника ім'я (пор. імена «незаконнонароджених» дітей сіл Брани та Ржищів: *Ефремъ*, *Георгій*, *Іоаннь*, *Романъ*, *Савва*, *Стефанъ*, *Максимъ*, *Марфа*).

Наведене порівняння іменника сіл Брани та Ржищів із церковним календарем свідчить, що принцип іменування за церковним календарем був визначальним у називанні дітей, відхилення від нього були зумовлені немилозвучністю або незвичністю деяких імен календаря та мали епізодичний характер. Вибір імені у сучасному розумінні був частково можливим тільки за умови, що в календарі на певний день було подано кілька чоловічих, а зрідка кілька жіночих імен (пор. 17 вересня – мучениць Віри, Надії, Софії, Феодотії).

Очевидно, що на іменування дитини мали вплив також інші фактори, серед яких вагоме місце відігравали антропонімні вподобання священика або батьків, а також традиційність, звичність імені, популярність його в іменнику. Подив викликає те, що в досліджуваному іменнику протягом десяти років відсутні традиційні для українського народу, давні імена *Василина*, *Віра*, *Галина*, *Арсеній*, *Давид*, *Карпо*, *Маркіян*, а імена *Афанасій*, *Володимир*, *Лаврентій*, *Леонтій*, *Мирон*, *Назарій* використані для називання одного або двох дітей. Причину такого явища вбачаємо в регіональних особливостях іменника, зумовлених місцевими антропонімними смаками.

Отже, основу іменника новонароджених у селах Брани та Ржищів за 1871–1881 рр. становлять календарні імена грецького, латинського та давньоєврейського походження, більшість яких давно стала традиційними для українського народу іменами, незначними вкрапленнями представлені давні слов'янські імена, канонізовані тогочасною православною церквою (*Владимиръ*). Навантаження імен частотної десятки досить значне, що свідчить про стабільність та однорідність сільського іменника другої половини XIX століття. Оригінальність іменника виявляється завдяки наявності багатьох малопродуктивних та рідкісних імен, які значно урізноманітнюють його. Імена новонароджених у «Метричній книзі сіл Брани та Ржищів 1871–1881 рр» подано тогочасною російською мовою, проте трапляються випадки фіксації живомовних елементів у іменах: *Аганія*, *Антонъ*, *Василь*, *Іванъ*, *Матфій* та

ін. Досліджуваний іменник відображає специфіку надавання імен на півдні Волинської області в другій половині XIX століття, демонструє тогочасні антропонімічні вподобання, засвідчує перелік імен, які надавали новонародженим у цей період.

Проаналізований антропонімічний матеріал дає змогу вивчити динаміку сільського антропонімікону протягом 150 років, порівняти іменник кінця XIX століття з іменником початку та середини XX століття (адже останній формувався без вагомого впливу календарного принципу та відображає антропонімічні смаки та тогочасну антропонімічну моду), простежити зміни в переліку активних імен та в їхньому навантаженні. У цьому вбачаємо перспективу подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- БЕЛЕЙ, Л. (2011): Українські імена перед викликами XXI ст., Дивослово, 9, с. 40–45.
- БІЛОРУС, А. (1970): Про особові назви Західної Волині XVI ст., Архіви України, 3, с. 36–42.
- КЕРСТА, Р. (1984): *Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування*. Київ: Наук. думка.
- МАТВІЄНКО, А. (1962): Особові назви Західної Волині XVI ст. In: М. Л. Худаш (ed.), Друга республіканська ономастична нарада. Київ: Наукова думка, с. 146–148.
- МОЙСІЄНКО, В. (2013): Луцька замкова книга 1560–1561 рр. як відображення офіційної «руської» мови середини XVI ст. у північноукраїнському варіанті. In: В. М. Мойсієнко, В. В. Поліщук (eds.), Луцька замкова книга 1560–1561 рр. Луцьк: СПД ФО Купровський В. М., с. 64–143.
- ОСТАШ, Р. (2008): Українські особові імена середини XVII ст. як об'єкт лексикографії. 14. In: О. П. Карпенко (ed.), Студії з ономастики та етимології. 2008. Київ: Пульсари, с. 111–144.
- ПАХОМОВА, С. (2012): *Еволюція антропонімічних формул у слов'янських мовах*. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші.
- СВИСТУН, Н. (2011): *Динаміка антропонімікону м. Тернополя XIX–XX ст.* Тернопіль: Крок.
- СКОРУК, І. (1999): Характеристика чоловічого іменника м. Луцька в XX ст., Мовознавство, 2–3, с. 35–41.
- СКОРУК, І. (2014): *Курсова та дипломна роботи з ономастики*. Луцьк: Вежа-друк.
- СУПЕРАНСКАЯ, А. (2009): *Словарь народных форм русских имен*. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ».
- СУПЕРАНСКАЯ, А. – СУСЛОВА, А. (2008): *О русских именах*. Санкт-Петербург: Авалонъ, Азбука-классика.
- ЧУЧКА, П. (2008): *Антропонімія Закарпаття*. Ужгород: ТОВ «Папірус».
- МҀТНИК, І. (2010): *Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2010.

ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ

МК Блудів 1850–1855 – Метрическая книга, данная изъ Владимирскаго Духовнаго правления зъ надлежащимъ подписомъ Владимірскаго уезда села Блудова Церкви Михайловской для записи родившихся, Бракомъ сочетавшихся и умершихъ обоого пола на 1850 год (Archiwum Głównie Akt Dawnych w Warszawie, далі – AGAD, фонд 302, опис 10, справа 17).

МК Брани 1871 – Метрическая книга, данная изъ Волынской Духовной Консисторіи в Покровскую Церковь на безсрочное время для записи родившихся на 1871 годъ (1871–1881 гг.) (Державний архів Волинської області, фонд 193, опис 1, справа 80).

МК Коршів 1839 – Метрическая книга, данная изъ Владимирскаго Духовнаго правления зъ надлежащимъ подписомъ Владимірскаго уезда села Коршева Церкви Крестовоздвиженской для записи родившихся, Бракомъ сочетавшихся и умершихъ обоого пола декабра 31 дня 1838 года (AGAD, фонд 302, опис 17, справа 6).

ПЦК – *Православний церковний календар. 2009* (2008). Київ: ВД «АДЕФ–Україна».

ZVLÁŠTNOSTI JMEN VESNICKÉHO OBYVATELSTVA NA JIHU VOLYŇSKÉ OBLASTI V DRUHÉ POLOVINĚ 19. STOLETÍ: VLIV CÍRKEVNÍHO KALENDÁŘE NA VÝBĚR JMĚNA

Tento článek se zabývá analýzou jmen vesnického obyvatelstva v oblastech vesnic Brany a Rzhyshiv tak, jak byla doložena v církevních záznamech v 19. století. V tomto období hrál velkou roli církevní kalendář a výběr jména se řídil především podle data narození dítěte. Většina těchto jmen je řeckého, latinského a hebrejského původu a pouze malá část jsou jména slovanská. Analyzovaná jména vykazují regionální zvláštnosti zapříčiněné historickými, náboženskými a kulturními rysy dané oblasti, a dokládají preference ve výběru jmen tohoto období. V analýze jsou jména zpracovávána z hlediska kompozice, vlivu mimojazykových faktorů, tendencí ve formování a četnosti jednotlivých jmen, a na jejím základě je vypracován seznam nejčastěji používaných jmen charakteristických pro tuto oblast v daném období.

Klíčová slova:

antroponymum, antroponymie, apelativum, jméno

Лариса Садова

lisova88@ukr.net

вул. Черняхівського 1 / 22

м. Луцьк

Волинська обл.

УКРАЇНА